

En gränsöverskridande upplysningsman

Johan David Åkerblad, huvudpersonen i periodens huvudbok, var obekant för oss på Clio, men visade sig vara en man vars liv var oerhört innehållsrikt och fascinerande. Han levde i en tid då intresset för Orienten växte i Europa. Från 1783, då han fick sin första postering vid den svenska beskickningen i Istanbul, var han huvudsakligen bosatt utanför Sverige och hans förhållande till makten i hemlandet förblev ansträngd.

Åkerblad var exceptionellt språkbegåvad (under hela sitt liv lärde han sig nya språk) och kunde förklädd resa runt i det Osmanska riket och därigenom skaffa sig oöverträffade kunskaper om Mellanösterns språk och kulturer.

Han blev berömd då han i Paris 1802 lyckades att läsa egyptiska ord på den nyfunna Rosettastenen. Napoleonkrigen satte emellertid stopp för forskningsarbete över nationsgränserna vad gäller hieroglyfernas gåta, och Åkerblad bosatte sig i Rom och ägnade sig bland annat åt arkeologiska utgrävningar på Forum Romanum.

Rosettastenenens förste tolkare av den svenska historikern **Fredrik Thomasson** är en väl sammanhållen kulturhistorisk biografi och en sann fröjd att läsa. Boken är dessutom utsökt formgiven av Lars Paulsrud och innehåller ett rikt, kongenialt bildmaterial.

Birgit Schlyter har läst och imponerats:

Sommaren 1798 invaderades Egypten av Napoleon. De militära framgångarna uteblev, men desto större betydelse fick de landvinningar som skulle komma att göras på det vetenskapliga området. En av dessa var dechiffringen av Rosettainskriften. Till den bidrog svensken Johan David Åkerblad (1763–1819) – en i dag tämligen bortglömd person men då, när det begav sig, en framstående orientalist i en tid som ännu inte färgats av kolonialism eller europeisk alienering av österlandet. Att han nu lyfts fram och blivit föremål för en biografi, *Rosettastenenens förste tolkare*, känns riktigt glädjande.

Bokens författare, historikern **Fredrik Thomasson**, grundar sin berättelse på omfattande källstudier, här förmedlad på smidig svenska i Margareta Eklöfs över-

sättning av den ursprungliga engelska texten. Balansen mellan det enskilda ödet, Åkerblads liv och gärning, och den då rådande tidsandan i Europa, politisk såväl som vetenskaplig, gör läsningen så mycket mer njutbar.

Rosetta är ett europeiskt namn på staden Rashid i Nildeltat, där franska soldater forskansade sig efter nederlaget mot britterna och i juli 1799 upptäckte ett svart stenblock med tre olika inskriptioner. Två av texterna bestod av hieroglyfer och grekiska bokstäver, det var lätt att se, men tecknen i det mellanliggande tredje textavsnittet förblev tills vidare oidentifierade.

Rosettastenen togs över av segrarna och fördes som krigstrofé till London för uppvisning och så småningom förvaring på British Museum. Sedan arbetade forskare i Frankrike och England i en inte

Åkerblads teckning av sin etiopisk språklärare i Rom, prästen Giyorgis.

knapert hela livet och dog utfattig i Rom, där han ligger begravnen. Men han var inte den som krusade någon, utan kunde vara både egensinnig och burdus. Samtidigt var han en sällskapsmänniska och rentav en »kvinnokarl«, som av någon sades fördela sin tid mellan litteratur och kvinnor. Med sin enkla bakgrund

– han var son till en spegelmakare i Stockholm – kunde han inte räkna sig som jämbördig med de kretsar han umgicks i, även om han valdes in i prestigefyllda akademier och var en välkommen gäst i de finare salongerna.

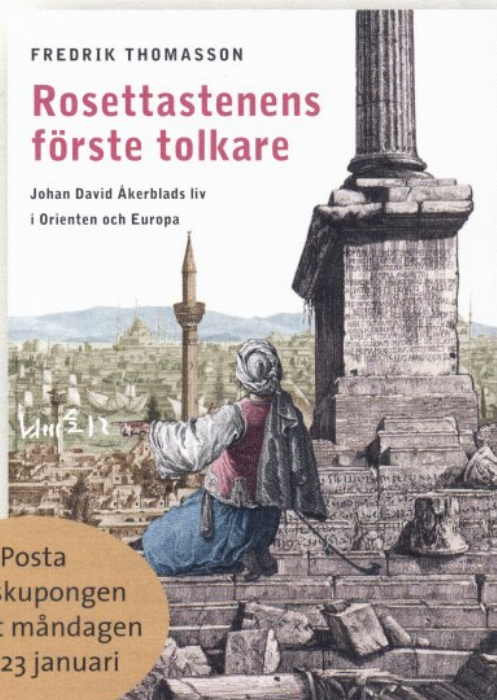
Rosettastenen blev Åkerblads största framgång, men han skulle ha kunnat notera många fler banbrytande resultat i sin meritlista, om han hade brytt sig om att skriva en sådan. Han tolkade bland annat fenikiska inskrifter och en grekisk förbannelsetavla, och han var den förste svensk som grävde i Rom, där han hittade Via Sacra.

Birgit Schlyter

professor vid Stockholms universitet och Bogaziçi University, Istanbul. Författare till Utsiktsplats Istanbul: Berättelser från turkfolkens värld, art. nr 7589

Illustration ur Shahnameh-manuskriptet som Åkerblad köpte i Konstantinopel 1792.

Posta
svarskupongen
senast måndagen
den 23 januari

Huvudboken levereras v. 6
Nästa Cliotidning utkommer v. 7

Medlemskväll!

Fredrik Thomasson, historiker vid Uppsala universitet, berättar om sin nya bok, *Rosettastenenens förste tolkare*.

Var? Medelhavsmuseets hörsal, Fredsgatan 2, Stockholm

När? Torsdag 26 januari kl. 18:00

Fri entré, men förhandsanmälan senast 20 januari till bokning@medelhavsmuseet.se (ange »26 jan« i ämnesraden) eller ring 010-456 12 98.

Programmet äger rum i samarbete med Atlantis förlag och Svenska Rominstitutets Vänner.

Varmt välkomna!

Fredrik Thomasson

Rosettastenenens förste tolkare

Johan David Åkerblads liv i Orienten och Europa

Översatt av Margareta Eklöf

Atlantis 352 s. rikt ill. i färg och sv/v

art.nr 9314 **269:-**